



VILNIAUS RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS
SVEIKATOS BIURAS

Vilniaus rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita

2025 m.

(2024 m. duomenys)



Turinys

	Įvadas	3
1	Vilniaus rajono gyventojų demografinė situacija 2024 m.	4
2	Vilniaus rajono gyventojų ligotumo rodikliai 2024 m.	6
3	Vilniaus rajono gyventojų mirtingumo rodikliai 2024 m.	8
4	Vilniaus rajono 2024 m. sėkmingų rodiklių apžvalga Traumos dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje Mirtingumas dėl nukritimų Savižudybių skaičius (X60–X84) ir tyčinis savęs žalojimas	10
5	Vilniaus rajono 2024 m. prioritetinių problemų analizė Pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe skaičius Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų	14
	1 priedas	22

Įvadas

Vilniaus rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2025 m. ataskaita (toliau – Ataskaita) yra pagrindinis dokumentas, kuriame analizuojama Vilniaus rajono gyventojų sveikatos būklė 2024 m., aptariamos kitų metų visuomenės sveikatos prioritetinės kryptys ir vertinama savivaldybės pažanga siekiant Lietuvos sveikatos strategijoje (toliau – LSS) numatytų tikslų. Ataskaitoje pateikta informacija renkama pagal LSS iškeltų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo savivaldybėse stebėsenai parengtą rodiklių sąrašą, kurį sudaro 50 unifikuotų rodiklių, apibūdinančių LSS siekius, kurių duomenys yra gaunami iš Higienos instituto Visuomenės sveikatos informacinės sistemos. Šių rodiklių reikšmės vaizduojamos taikant „šviesoforo“ principą, o išsamius rodiklių sąrašus ir pateikimo metodiką galima rasti Ataskaitos [1 priede](#).

2024 m. Ataskaitoje gilinamasi į Vilniaus rajono 3 pagrindinius sėkmingus ir 3 probleminius rodiklius. Atrenkant šiuos rodiklius buvo atsižvelgta į jų reikšmę, palyginti su Lietuvos vidurkiu, pastarųjų 3 metų tendencijas ir poveikį kitiems rodikliams. Kiekvienos analizuotos temos paigoje yra pateikiamos išvados ir rekomendacijos.

2024 m. Vilniaus rajono gyventojų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė sumažėjo 0,5 m. ir siekė 75,8 m. (2023 m. – 76,3 m.). 2024 m., lyginant su 2023 m., pakito trys pagrindinės ligotumo priežastys kraujotakos, kvėpavimo ir endokrininės sistemų ligos (2023 m. – kvėpavimo bei kraujotakos sistemų ligos ir jungiamojo audinio ligos). 2024 m., kaip ir 2023 m., trys pagrindinės mirties priežastys išliko tokios pačios – kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai ir išorinės priežastys.

Įvertinus visus 50 Vilniaus rajono gyventojų sveikatos 2024 m. rodiklius, lyginant su 2023 m., kai kurie rodikliai gerėjo: traumų dėl nukritimų 65+ m. amžiaus grupėje ir mirtingumas dėl nukritimų mažėjo, taip pat sumažėjo ir savižudybių bei tyčinio savęs žalojimo atvejų skaičiai. Vis dėlto, kai kurie rodikliai prastėjo: padidėjo sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis, tačiau to priežastimi yra nuo 2024 m. pradžios pasikeitęs duomenų gavimas tiesiogiai iš Elektroninės sveikatos paslaugų ir bendradarbiavimo infrastruktūros informacinės sistemos, taip pat padidėjo pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių ir asmenų, kurie žuvo ar buvo sunkiai sužaloti darbe, skaičius.

2024 m. 10 iš 50 analizuotų Vilniaus rajono sveikatos rodiklių buvo geresni už Lietuvos vidurkį ir pateko į „žaliąją zoną“, 8 rodiklių reikšmės buvo prastesnės nei Lietuvos vidurkis ir pateko į „raudonąją zoną“. Likę rodikliai atitiko šalies vidurkį (žr. [1 priedas](#)).

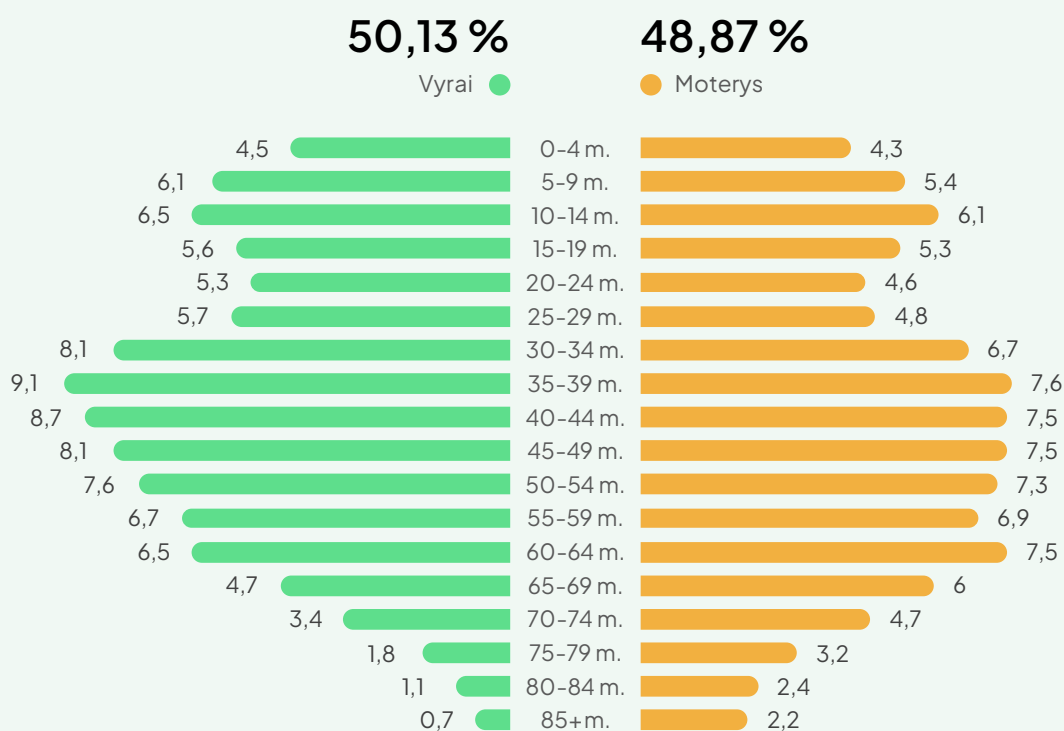


Vilniaus rajono gyventojų demografinė situacija 2024 m.

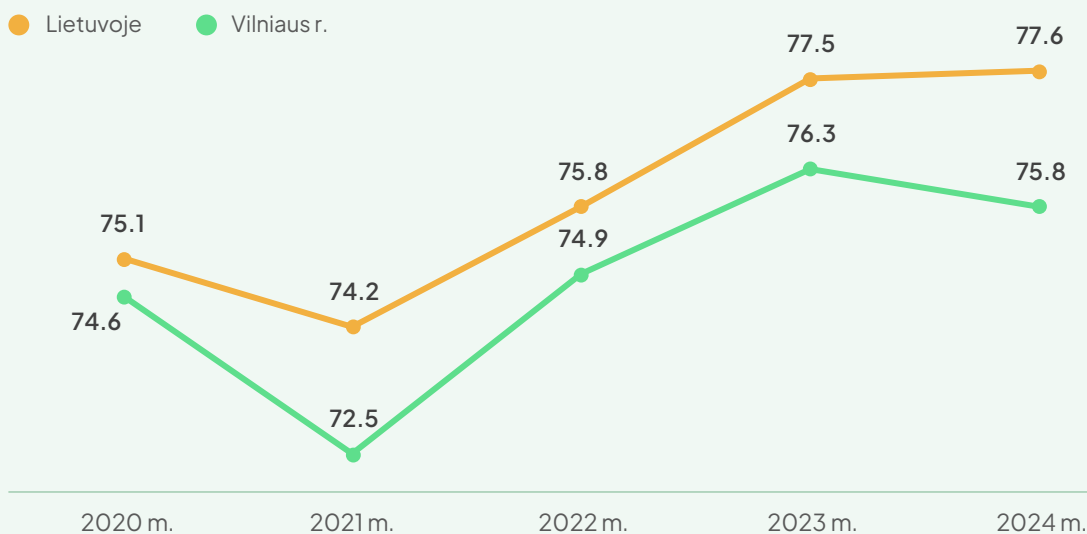
2024 m. Vilniaus rajono savivaldybėje:

- gyveno 106 179 asmenys (3037 gyventojais daugiau nei 2023 m.);
- Vilniaus rajono gyventojai sudarė 3,7 proc. Lietuvos populiacijos (0,1 proc. daugiau nei 2023 m.);
- 50,13 proc. sudarė moterys ir 49,87 proc. – vyrai;
- vyresnio amžiaus gyventojų mažiau, o vaikų ir jaunimo – daugiau (1 pav.);
- 1 000 Vilniaus rajono gyventojų tenka 7 gimę kūdikiai (1 kūdikiu mažiau nei 2023 m.);
- vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė yra 75,8 m. (0,5 m. mažesnė nei 2023 m.) (2 pav.).

1 pav. Vilniaus r. gyventojų skaičiaus pasiskirstymas pagal lytį ir amžiaus grupes 2024 m.



2 pav. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė Vilniaus r. ir Lietuvoje 2020–2024 m. (m.)



1 lentelė. Vilniaus rajono gyventojų demografinė padėtis 2020–2024 m.

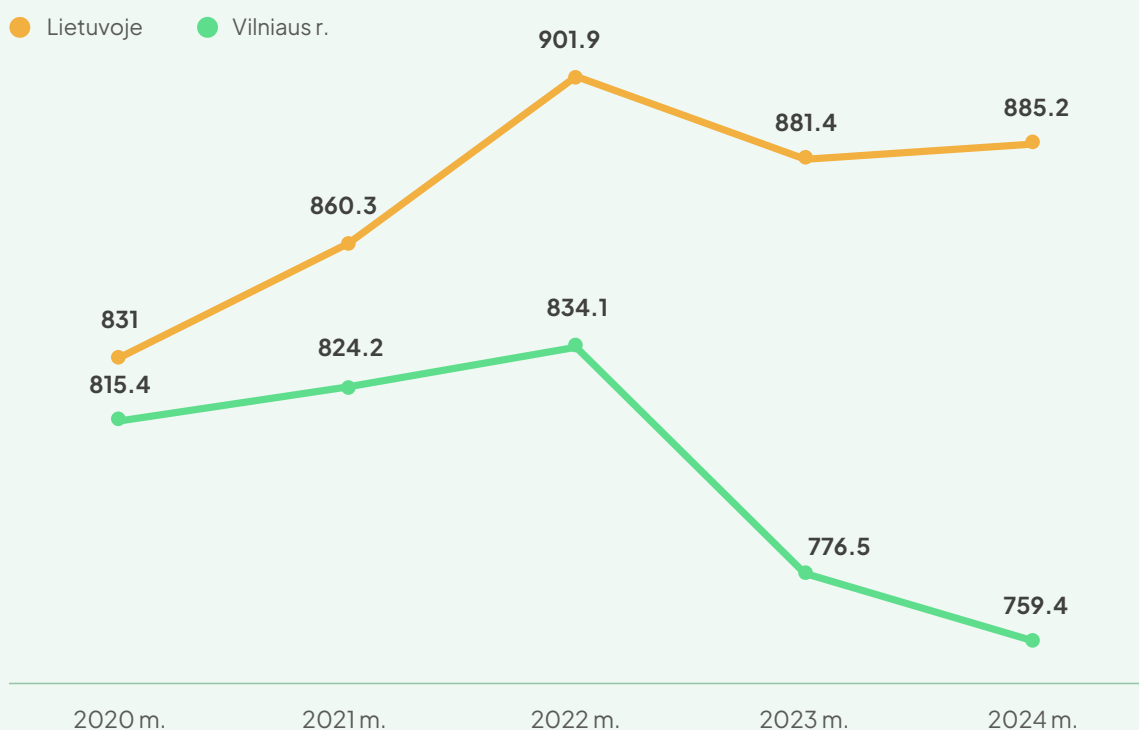
Rodiklis	Vietovė	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.
Nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje	Vilniaus r.	94 991	96 295	98 001	103 142	106 179
	Lietuva	2 809 977	2 810 761	2 805 998	2 857 279	2 885 891
Gyventojai pagal lytį (proc.)						
Vyrai	Vilniaus r.	48,14	48,13	48,5	49,13	49,87
	Lietuva	46,25	46,43	46,56	46,75	47,33
Moterys	Vilniaus r.	51,86	51,87	51,5	50,87	50,13
	Lietuva	53,75	53,57	53,44	53,25	52,67
Kiti demografiniai rodikliai						
Darbingo amžiaus gyventojų skaičius metų pradžioje (proc.)	Vilniaus r.	68,7	65,2	65,6	65,8	66,3
	Lietuva	62,5	62,2	62,3	62,5	62,9
Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.	Vilniaus r.	13,6	17,6	48,0	29,0	23,9
	Lietuva	0,3	-1,7	18,0	10,0	1,7
Vaisingo amžiaus (15–49 m.) moterų dalis, proc.	Vilniaus r.	46,6	43,8	43,9	44,0	44,2
	Lietuva	39,7	39,4	39,4	39,4	39,4
Natūralus prieaugis 1000 gyv.	Vilniaus r.	-3,8	-5,4	-2,6	-2,4	-3,6
	Lietuva	-7,1	-8,7	-7,4	-5,7	-6,4
Gimstamumas 1000 gyv.	Vilniaus r.	9,3	9,3	9,6	8,1	7,4
	Lietuva	8,4	8,3	7,8	7,2	6,6
Mirtingumas 1000 gyv.	Vilniaus r.	13,1	14,7	12,2	10,5	11,0
	Lietuva	15,5	17,0	15,1	12,9	13,0
Santuokų sk. 1000 gyv.	Vilniaus r.	5,1	5,34	5,9	5,2	5,0
	Lietuva	5,4	6,0	5,7	4,9	4,5
Ištuokų sk. 1000 gyv.	Vilniaus r.	2,4	2,7	2,4	2,4	2,3
	Lietuva	2,7	2,8	2,6	2,5	2,5

2

Vilniaus rajono gyventojų ligotumo rodikliai 2024 m.

Analizuojant Vilniaus rajono gyventojų ligotumą (A00–T98, U04–Y98), pastebėtas rodiklio mažėjimas nuo 2022 m. Vilniaus rajone 2020–2024 m. standartizuotas ligotumo rodiklis buvo mažesnis nei Lietuvos vidurkis (3 pav.). **2024 m. Vilniaus rajono gyventojų ligotumas (A00–T98, U04–Y98) siekia 759,4/1 000 gyv. ir yra 1,02 karto mažesnis nei 2023 m.**

3 pav. Standartizuotas ligotumas (A00–T98, U04–Y98) Vilniaus r. ir Lietuvoje 2020–2024 m. (atvejų skaičius 1 000 gyventojų)

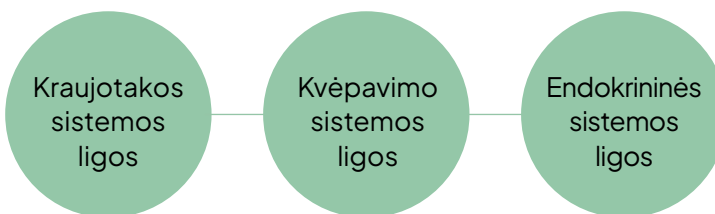


2,2 % mažesnis
gyventojų ligotumas nei 2023 m.

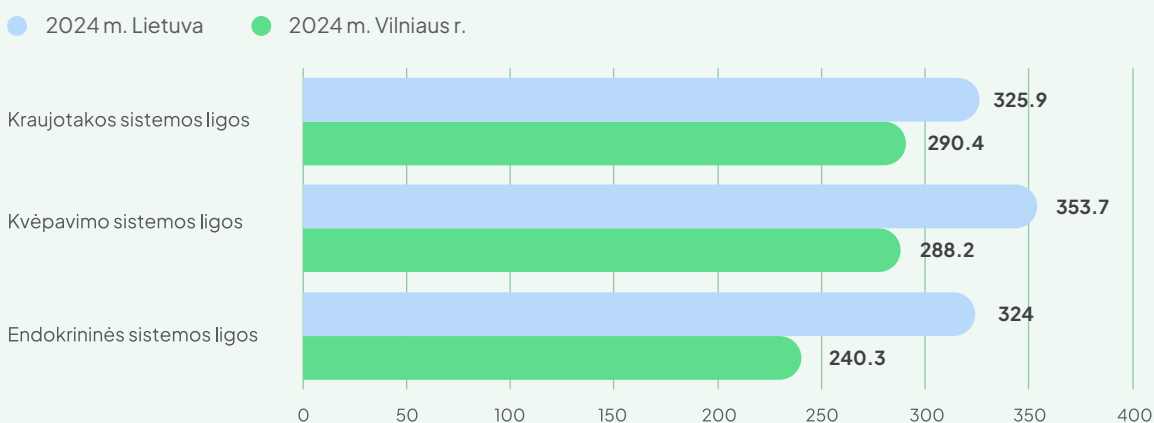
14 % mažesnis
nei Lietuvos vidurkis

2024 m. trys pagrindinės ligotumo priežastys Vilniaus rajone buvo – kraujotakos, kvėpavimo ir endokrininės sistemos ligos (4 pav.), kai tuo tarpu 2023 m. pagrindinės ligotumo priežastys buvo – kvėpavimo bei kraujotakos sistemos ligos ir jungiamojo audinio ligos.

Trys pagrindinės ligotumo priežastys Vilniaus r. 2024 m.



4 pav. 3 pagrindinės ligotumo priežastys Vilniaus r. 2024 m. (atvejų skaičius 1 000 gyventojų)

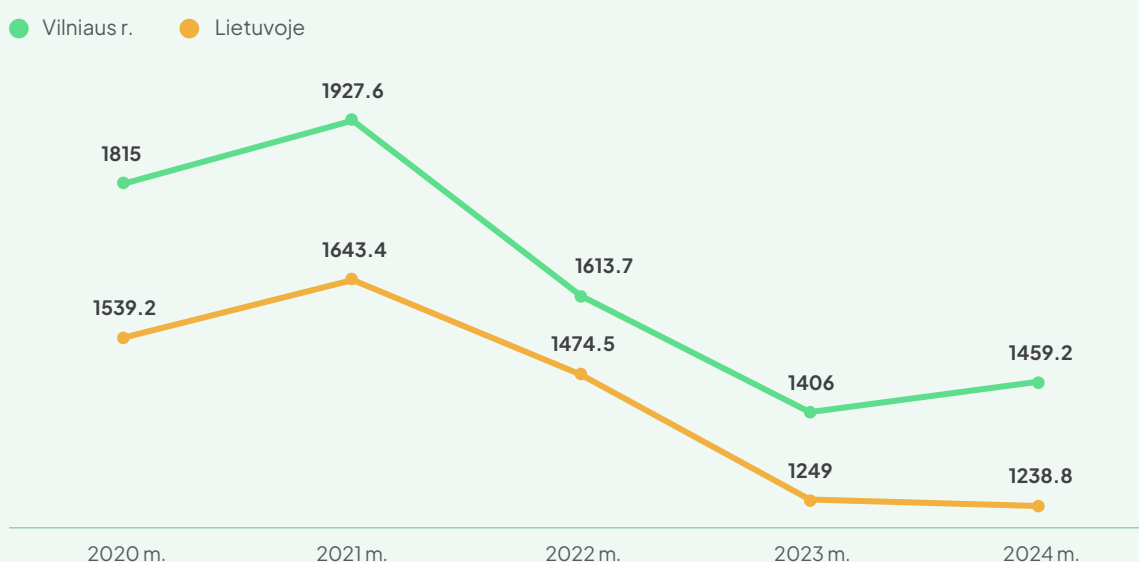


3

Vilniaus rajono gyventojų mirtingumo rodikliai 2024 m.

2024 m. Vilniaus rajono gyventojų mirtingumas siekia 1459,2/100 000 gyv. ir yra 1,04 karto didesnis nei 2023 m. 2020–2024 m. laikotarpiu Vilniaus rajono gyventojų standartizuotas mirtingumo rodiklis viršijo Lietuvos vidurkį (5 pav.). 2024 m., lyginant su 2023 m., padidėjo mirtingumas nuo piktybinių navikų, endokrininės, nervų, kraujotakos, kvėpavimo ir virškinimo sistemos ligų, psichikos ir elgesio sutrikimų bei mirtingumas nuo išorinių priežasčių (mirtingumas nuo transporto įvykių, paskendimo, pasikėsinimų/nužudymų).

5 pav. Standartizuotas mirtingumas Vilniaus rajone ir Lietuvoje 2020–2024 m. (atvejų skaičius 100 000 gyventojų)



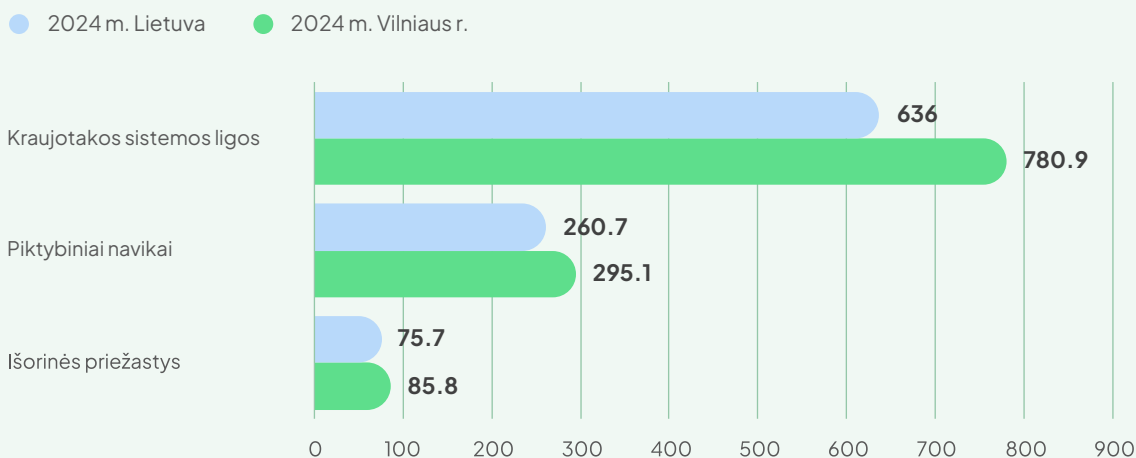
Trys pagrindinės mirties priežastys Vilniaus r. 2024 m.

Kraujotakos sistemos ligos

Piktybiniai navikai

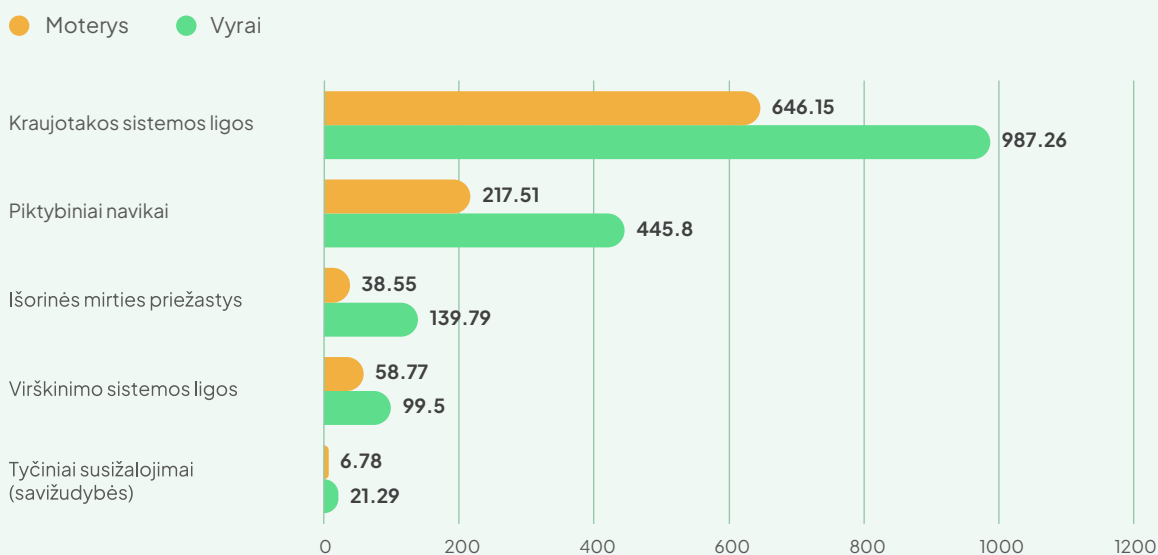
Išorinės priežastys

6 pav. 3 pagrindinės mirties priežastys Vilniaus r. 2024 m. (atvejų skaičius 100 000 gyventojų)



Vilniaus rajone mirties priežastis lyginant pagal lytį pastebėta, kad vyrai dažniau nei moterys mirė nuo kraujotakos bei virškinimo sistemos ligų, piktybinių navikų, išorinių mirties priežasčių ir tyčinių susižalojimų (savižudybių) (7 pav.).

7 pav. Standartizuotas mirtingumas Vilniaus rajone pagal 5 vyraujančias mirties priežastis ir pagal lytį 2024 m. (atvejų skaičius 100 000 gyventojų)



4

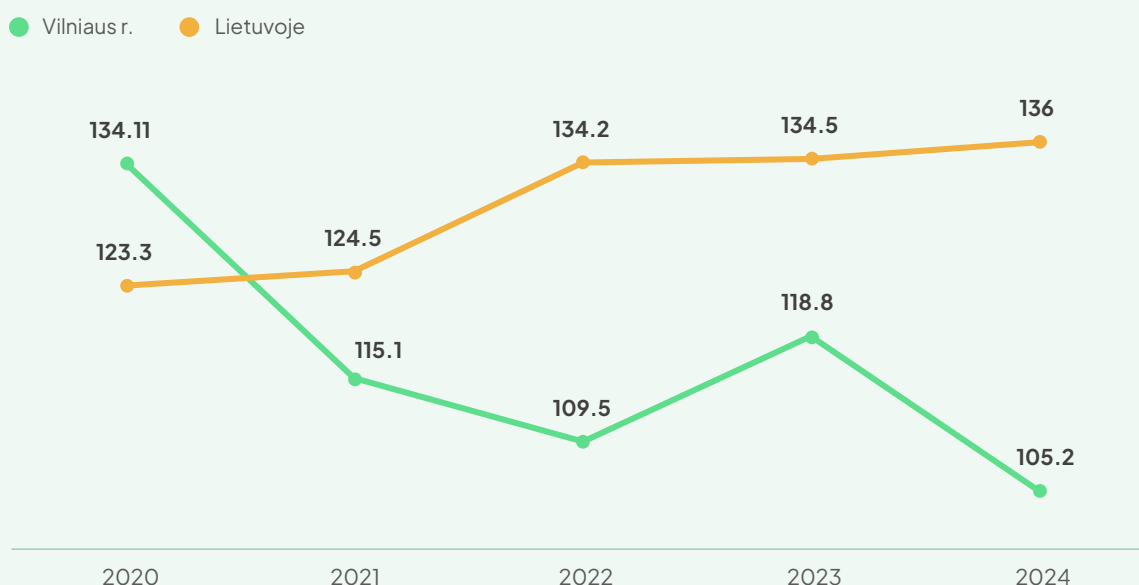
Vilniaus rajono 2024 m. sėkmingų rodiklių apžvalga

4.1. Traumos dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje

Kritimai yra viena dažniausių traumų ir sužeidimų priežasčių vyresniame amžiuje, neretai sukelianti rimtas pasekmes – lūžius, ilgalaikį mobilumo sumažėjimą, hospitalizacijas ir padidėjusią mirtingumo riziką.

Nuo 2021 m. iki 2024 m. traumos dėl nukritimų 65+ m. amžiaus grupėje neviršijo Lietuvos vidurkio ir stebima mažėjanti šio rodiklio tendencija (8 pav.). 2024 m. Vilniaus rajone traumų dėl nukritimų 65+ m. amžiaus grupėje rodiklis yra 1,29 karto mažesnis nei Lietuvos vidurkis ir yra pats mažiausias 5 metų laikotarpyje.

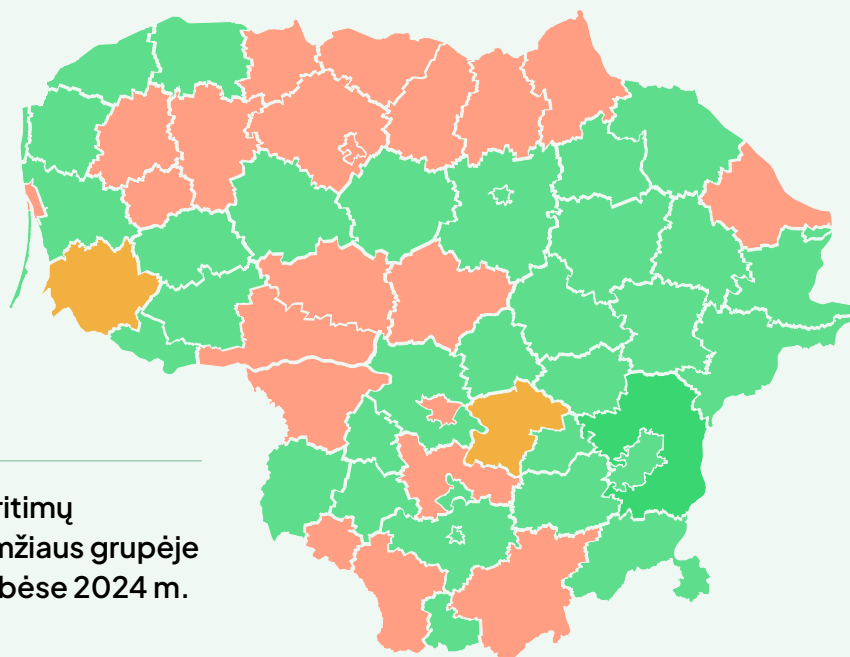
8 pav. Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. Vilniaus r. 2020–2024 m. (10 000 gyv.)



18 % mažiau

traumų dėl nukritimų 65+ m. amžiaus grupėje nei 2023 m.

2024 m. Vilniaus rajono savivaldybė, lyginant su kitomis Lietuvos savivaldybėmis pagal traumų dėl nukritimų 65+ m. amžiaus grupėje rodiklio reikšmę, pateko į žaliają zoną (9 pav.).

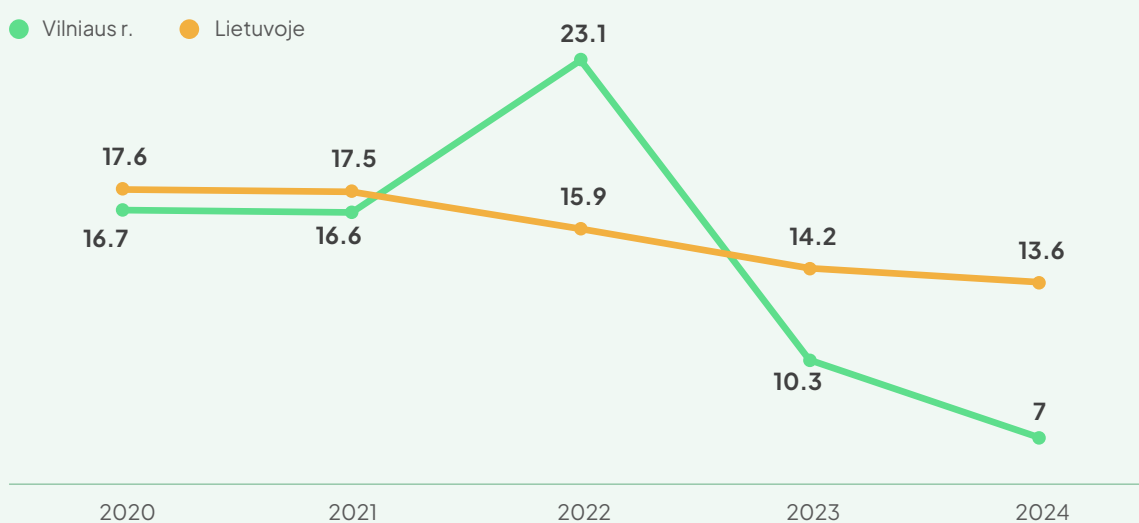


9 pav. Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. Lietuvos savivaldybėse 2024 m. (10 000 gyv.)

4.2. Mirtingumas dėl nukritimų

Nukritimai neretai sukelia sunkius sužalojimus – lūžius, galvos traumas, ilgalaikį funkcijos praradimą, o jų pasekmės dažnai lemia hospitalizacijas ir padidintą mirties riziką. Dėl to nukritimų prevencija ir savalaikė pagalba yra itin svarbios siekiant apsaugoti pažeidžiamų grupių sveikatą ir gyvybę. Nuo 2022 m. iki 2024 m. mirtingumas nuo nukritimų (W00–W19) Vilniaus rajone mažėjo (10 pav.). 2024 m. mirtingumas nuo nukritimų Vilniaus rajone siekia 7/100 000 gyv. ir yra 1,47 karto mažesnis nei 2023 m.

10 pav. SMR nuo nukritimo (W00–W19) Vilniaus r. ir Lietuvoje 2020–2024 m. (100 000 gyv.)

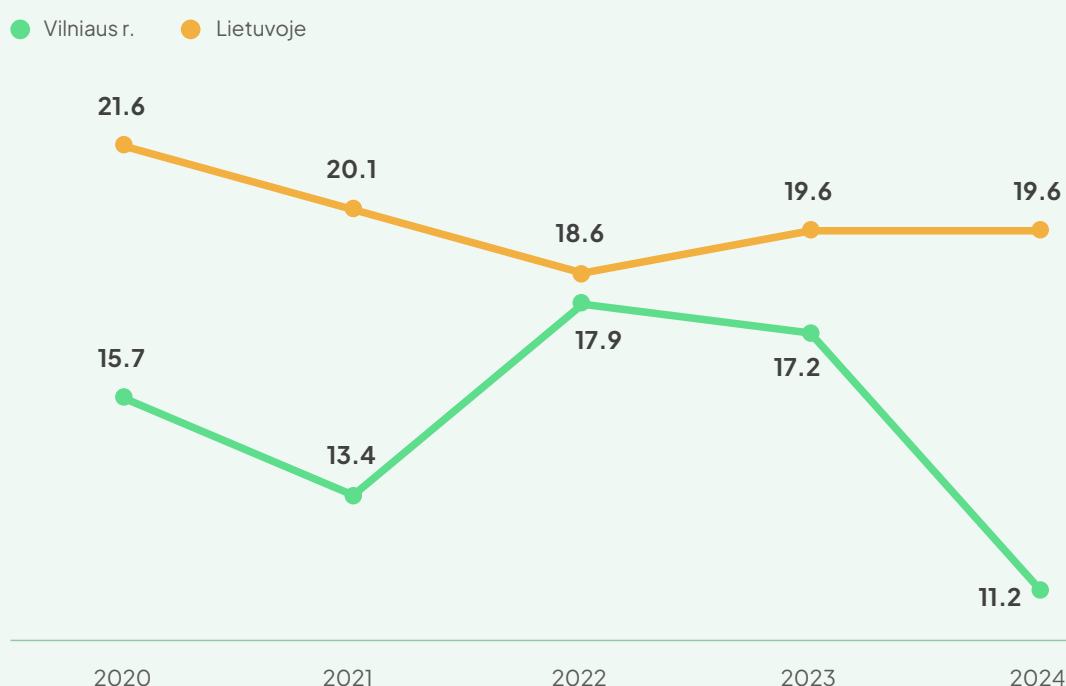


4.3. Savižudybių skaičius (X60–X84) ir tyčinis savęs žalojimas

Savižudybės yra viena reikšmingiausių išvengiamų mirčių priežasčių, dažnai susijusi su psichikos sveikatos sunkumais, socialiniu stresu ar krizinėmis situacijomis.

2020–2024 m. savižudybių skaičius (X60–X84) Vilniaus rajone neviršijo Lietuvos vidurkio. **Nuo 2022 m. iki 2024 m. savižudybių skaičius (X60–X84) 100 000 gyv. Vilniaus rajone sumažėjo net 1,6 karto (11 pav.).**

11 pav. Savižudybių sk. (X60–X84) Vilniaus rajone ir Lietuvoje 2020–2024 m. (100 000 gyv.)

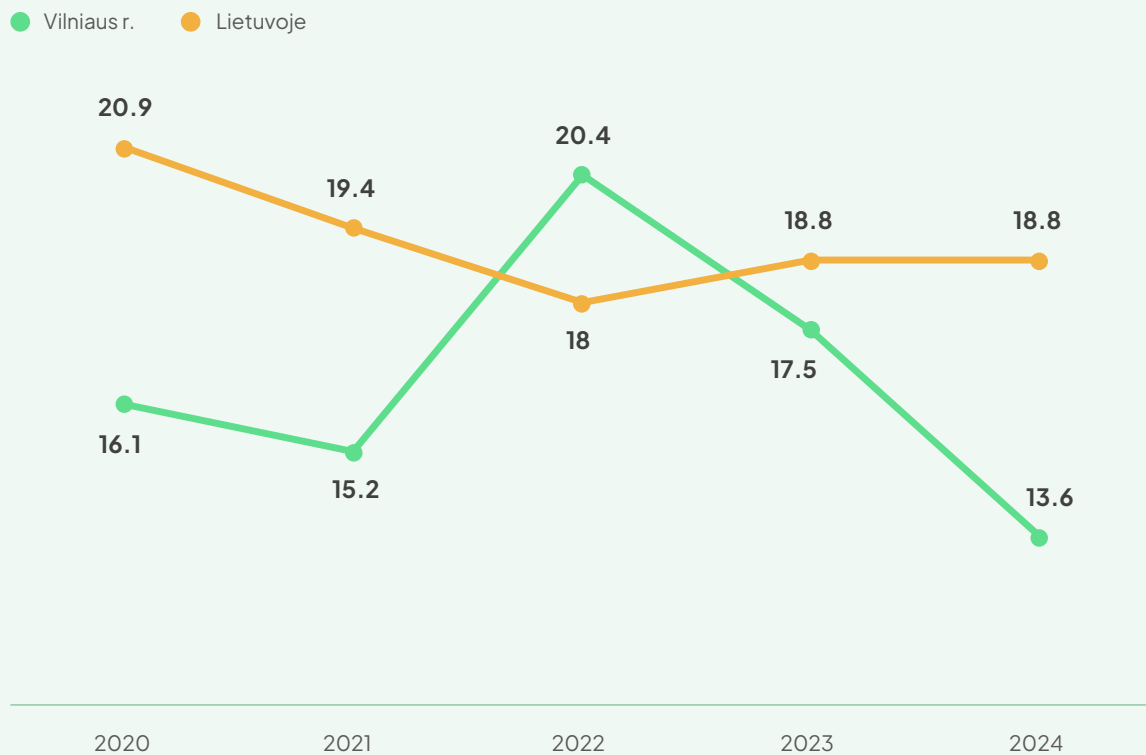


35 % mažesnis
savižudybių skaičius nei 2023 m.

43 % mažiau
nei Lietuvos vidurkis 2024 m.

2020–2024 m. standartizuoto mirtingumo nuo tyčinio savęs žalojimo (X60–X84) rodiklis Vilniaus rajone neviršijo Lietuvos vidurkio, išskyrus 2022 m., kai Vilniaus rajone jis siekė 20,4/100 000 gyv., o Lietuvos vidurkis – 18/100 000 gyv. Nuo 2022 m. iki 2024 m. standartizuotas mirtingumas nuo tyčinio savęs žalojimo (X60–X84) sumažėjo 1,5 karto. 2024 m. standartizuotas mirtingumas nuo tyčinio savęs žalojimo (X60–X84) Vilniaus rajone siekia 13,6/100 000 gyv., ir tai yra geriausia šio rodiklio reikšmė per pastaruosius penkerius metus (12 pav.).

12 pav. SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60–X84) Vilniaus rajone ir Lietuvoje 2020–2024 m. (100 000 gyv.)



5

Vilniaus rajono 2024 m. prioritетinių problemų analizė

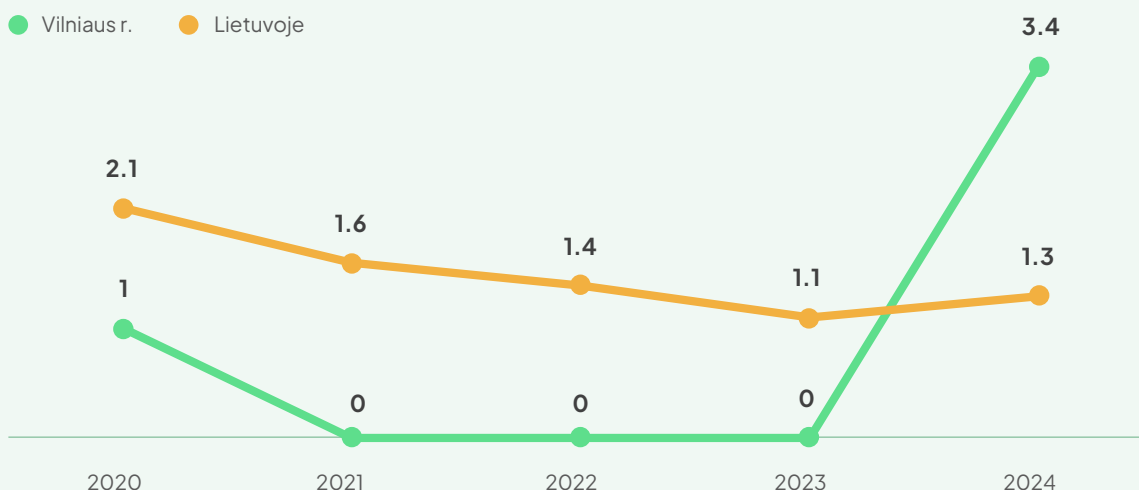
5.1. Pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių

Pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių – tai rodiklis, parodantis, kiek pėsčiųjų žūsta kelių eismo įvykiuose per tam tikrą laikotarpį. Jis atspindi ne tik eismo saugumo situaciją, bet ir infrastruktūros, pėsčiųjų elgsenos bei prevencinių priemonių efektyvumą. Aukštesnis rodiklio lygis signalizuoja didesnę riziką eismo dalyviams ir būtinybę stiprinti saugos priemones.

Analizuojant standartizuotą pėsčiųjų mirtingumą nuo transporto įvykių Vilniaus rajone 2020–2024 m., pastebima, kad didžiausia šio rodiklio reikšmė yra **2024 m. ir ji siekia 3,4/100 000 gyv. (viršija daugiau nei 2,6 karto Lietuvos vidurkį)** (13 pav.). Tai pati didžiausia rodiklio reikšmė 5 metų laikotarpyje.

2024 m. Vilniaus rajone dėl transporto įvykių mirė 4 pėstieji – iš jų 75 proc. vyrai ir 25 proc. moterys (13 metų moteris, 44 metų vyras, 61 metų vyras ir 68 metų vyras). Remiantis viešai prieinamais žiniasklaidos šaltiniais, nustatyta, kad 2 iš 4 analizuotų mirties atvejų įvyko Nemenčinės seniūnijos teritorijoje, o likusių 2 atvejų tiksli teritorinė priklausomybė žiniasklaidos publikacijose nebuvo nurodyta.

13 pav. Standartizuotas pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių (V00–V09) Vilniaus rajone ir Lietuvoje 2020–2024 m. (100 000 gyv.)



61,8 % didesnis

pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių nei bendras Lietuvos vidurkis

Išvados:

- Vilniaus rajone 2024 m. standartizuotas pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių yra 2,6 karto didesnis, palyginti su Lietuvos vidurkiu.
- 2020–2024 m. laikotarpiu didžiausias standartizuotas pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių Vilniaus rajone fiksuotas 2024 m.
- 2024 m. Vilniaus rajone dėl transporto įvykių mirė 4 pėstieji – 75 proc. vyrai ir 25 proc. moterys.

Rekomendacijos:

- Infrastruktūros gerinimas – atlikti horizontalųjį ženklimą pėsčiųjų perėjose, sankryžose ir ten, kur atliekami asfaltavimo darbai arba numatomi svarbūs eismo pakeitimai bei užtikrinti gerą apšvietimą pėsčiųjų perėjose, prie viešojo transporto stotelių.
- Organizuoti mokymus, paskaitas ir vesti užsiėmimus per interaktyvias veiklas ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigų bendruomenėms apie saugų elgesį kelyje. Ugdyti vaikų sąmoningumą apie pėsčiųjų saugumą, kelių eismo ženklus ir teisingą perėjų naudojimą.
- Organizuoti mokymus, paskaitas ir kampanijas įvairaus amžiaus asmenims, ypačingą dėmesį skiriant vyresnio amžiaus žmonėms. Pabrėžti rizikos faktorius, tokius kaip prastas matomumas tamsiu paros metu, skubėjimas per gatvę, mobiliojo telefono naudojimas eismo metu.

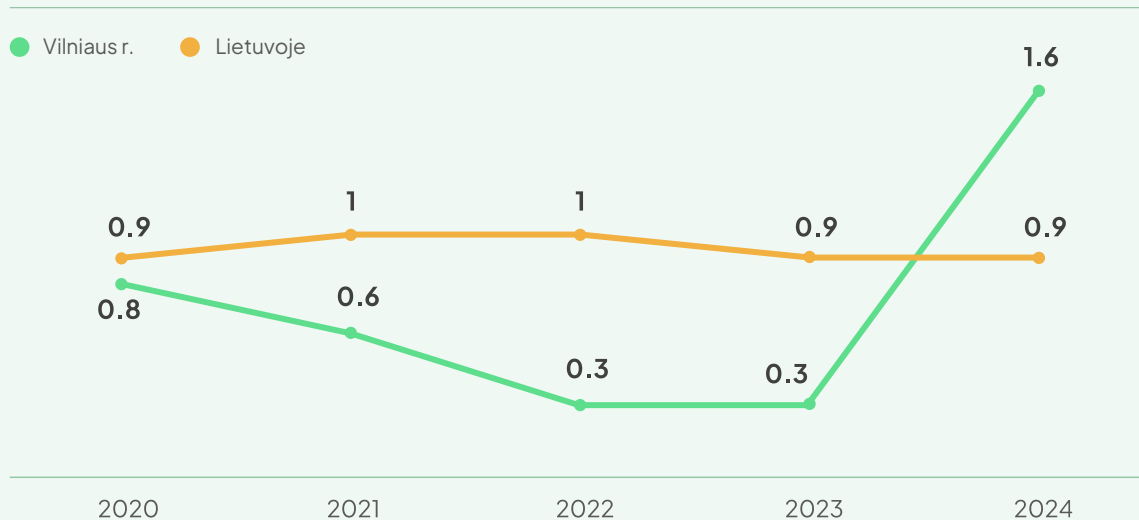
5.2. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe skaičius

Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe skaičius – tai rodiklis, parodantis, kiek darbuotojų per tam tikrą laikotarpį patyrė mirtinus ar sunkius sužalojimus darbo vietoje. Rodiklis apima visus darbo pobūdžio įvykius, kurių metu darbuotojui pasireiškė gyvybei pavojingos traumos arba sunki negalia, ir naudojamas vertinant darbo aplinkos saugumą bei rizikos valdymo efektyvumą. Aukštesnis šio rodiklio lygis signalizuoja didesnę darbuotojų riziką, todėl būtina stiprinti prevencines priemones, saugos kultūrą ir darbo sąlygų kontrolę.

Analizuojant asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe skaičių Vilniaus rajone 2020–2024 m., pastebima, kad nuo 2020 m. iki 2022 m. šis rodiklis mažėjo, o 2022–2023 m. išliko nepakitęs (0,3/10 000 gyv.). 2020–2024 m. laikotarpiu didžiausias asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe skaičius, fiksuotas 2024 m. ir siekė 1,6/10 000 gyv. Nuo 2020 m. iki 2023 m. šis rodiklis Vilniaus rajone neviršijo Lietuvos vidurkio, tačiau **2024 m. Vilniaus rajone rodiklis buvo 1,77 karto didesnis už Lietuvos vidurkį** (14 pav.).

Analizuojant asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe skaičių 10 000 gyventojų 2024 m. pagal savivaldybes, matyti, kad Vilniaus rajone šis rodiklis patenka į raudoną zoną. Šis rodiklis taip pat didelis ir kitose 15 savivaldybių (15 pav.).

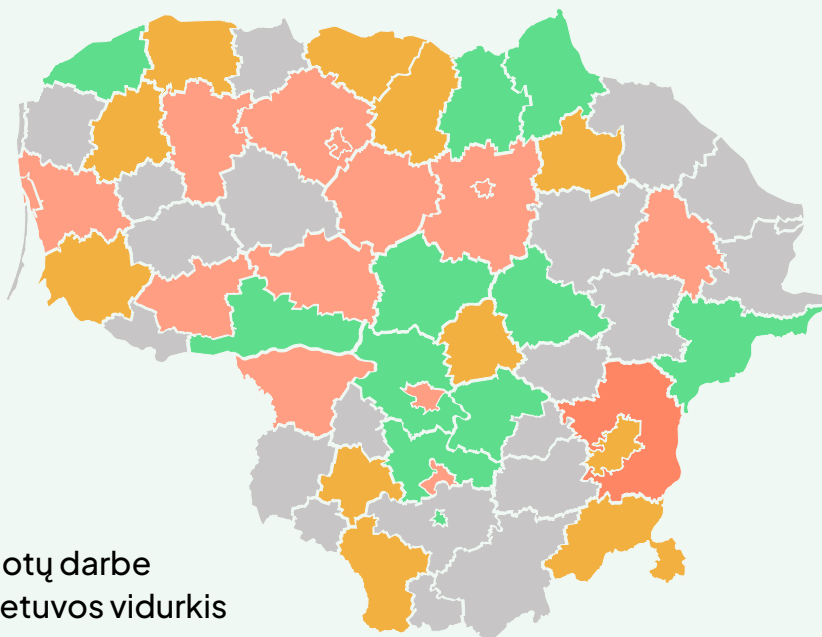
14 pav. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe skaičius Vilniaus rajone ir Lietuvoje 2020–2024 m. (10 000 gyv.)



15 pav. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe skaičius Lietuvos savivaldybėse 2024 m. (10 000 gyv.)

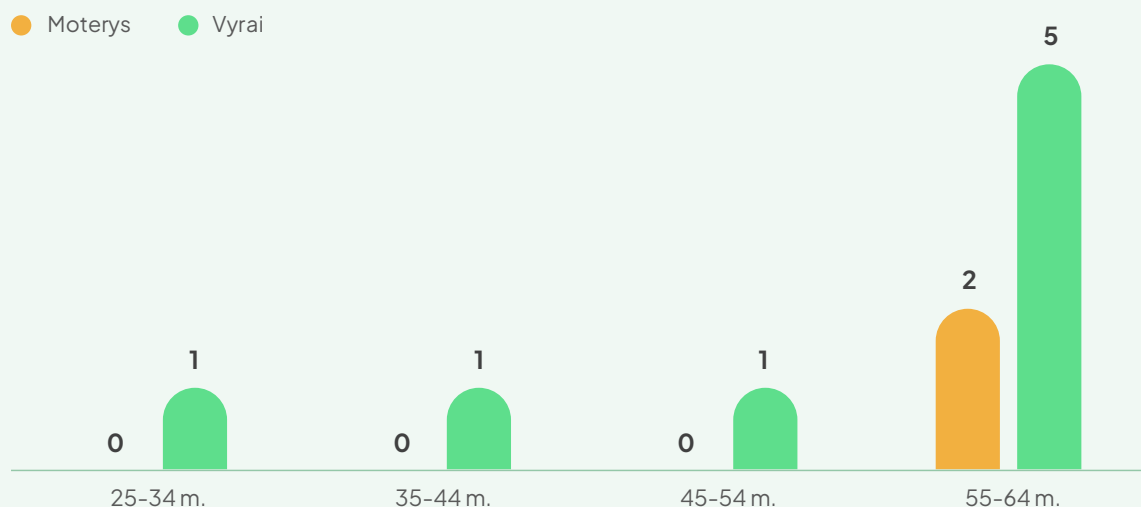
**77,8 %
didesnis**

žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe skaičius nei bendras Lietuvos vidurkis



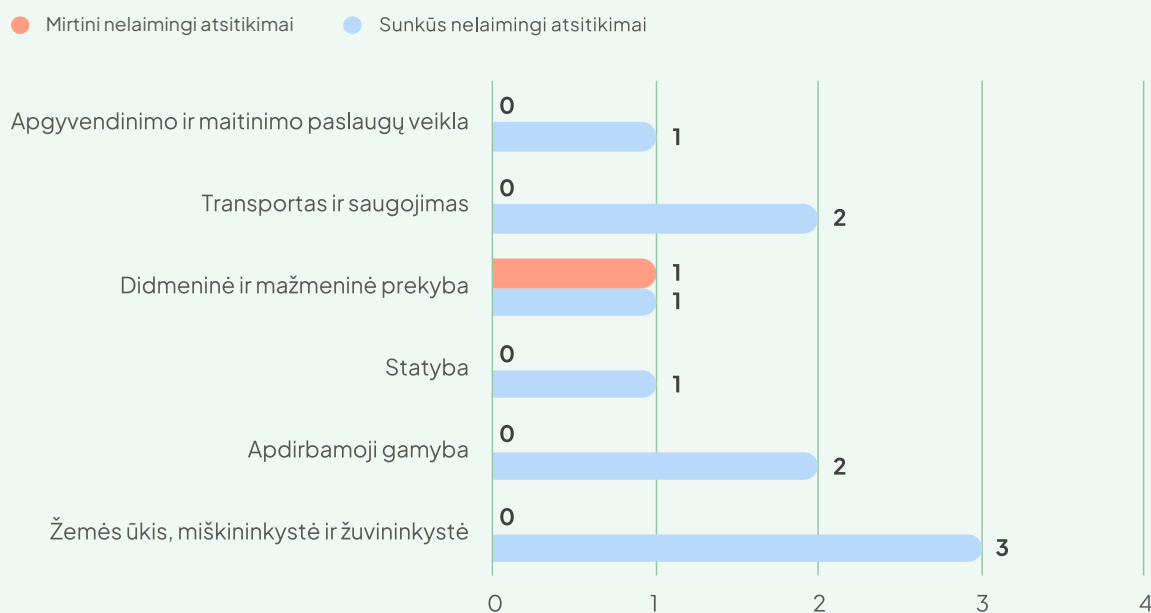
2024 m. Vilniaus rajono savivaldybės įmonėse ir įstaigose sunkių nelaimingų atsitikimų darbe dauguma nukentėjusiųjų buvo vyrai. Jaunesnėse amžiaus grupėse (25–54 m.) fiksuota po 1 atvejį tarp vyrų, o moterų šiose grupėse nenukentėjo. Didžiausias sunkių nelaimingų atsitikimų skaičius nustatytas 55–64 metų amžiaus grupėje, kurioje nukentėjo 5 vyrai ir 2 moterys (16 pav.). 2024 m. nuo nelaimingo atsitikimo darbe mirė vienas vyras, kuris priklausė 35–44 amžiaus grupei.

16 pav. Sunkių nelaimingų atsitikimų darbe pasiskirstymas Vilniaus r. įmonėse, įstaigose pagal nukentėjusiųjų lytį ir amžių 2024 m. (absoliutus atvejų skaičius)



2024 m. Vilniaus rajono savivaldybės įmonėse ir įstaigose sunkūs ir mirtini nelaimingi atsitikimai darbe fiksuoti įvairiose ekonominėse veiklose, o vienas mirtinas nelaimingas atsitikimas užregistruotas didmeninės ir mažmeninės prekybos sektoriuje. Daugiausia sunkių nelaimingų atsitikimų užregistruota žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriuje (17 pav.).

17 pav. Sunkių ir mirtinų nelaimingų atsitikimų darbe pasiskirstymas Vilniaus r. įmonėse, įstaigose pagal ekonomines veiklas 2024 m. (absoliutus atvejų skaičius)



Išvados:

- Vilniaus rajone 2024 m. pastebėtas ženklus rodiklio šuolis – 1,6/10 000 gyventojų, kuris buvo 1,77 karto didesnis už Lietuvos vidurkį, todėl šis laikotarpis išsiskiria didesne darbuotojų rizika.
- Daugiausia sunkių nelaimingų atsitikimų 2024 m. užregistruota žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriuje, o pagal amžių didžiausias jų skaičius nustatytas 55–64 metų grupėje, kurioje nukentėjo 5 vyrai ir 2 moterys.
- Nors 2020–2023 m. Vilniaus rajono rodikliai neviršijo šalies vidurkio, 2024 m. situacija rodo, kad būtina stiprinti darbo saugos priemones, rizikos vertinimą ir darbuotojų saugos kultūrą, siekiant sumažinti sunkių ir mirtinų traumų atvejus darbo vietoje.

Rekomendacijos:

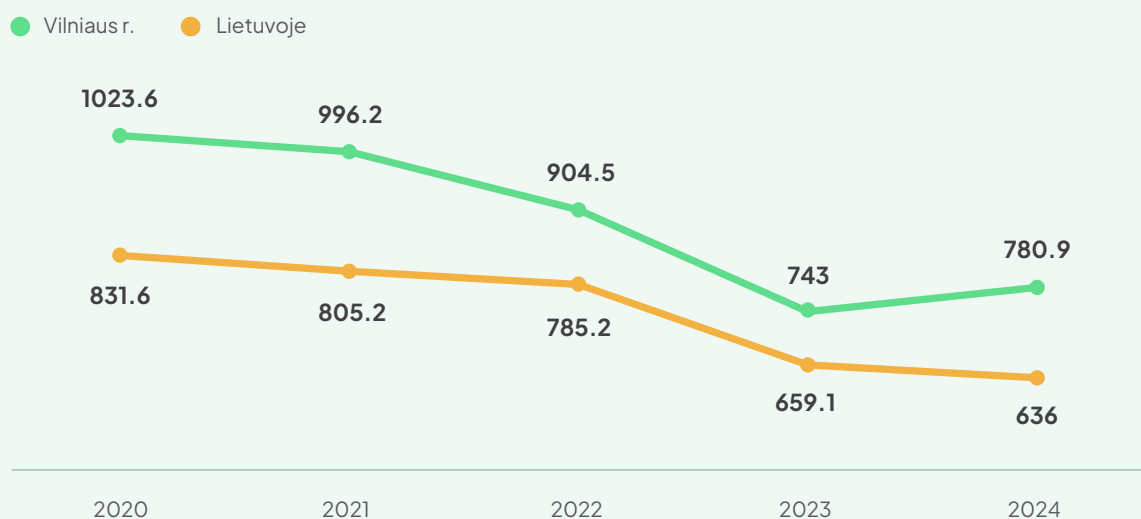
- Organizuoti tikslinius ir amžiui bei veiklos sričiai pritaikytus mokymus apie darbo saugą, profesinių rizikų valdymą ir pirmąją pagalbą, ypatingą dėmesį skiriant didelės rizikos ekonominėms veikloms (žemės ūkiui, gamybai, transportui, statybai) ir vyresnio amžiaus (55–64 m.) darbuotojams. Mokymuose aktyviai įtraukti tiek darbuotojus, tiek vadovus, organizuoti praktines edukacines veiklas apie saugų darbo organizavimą, tinkamą asmeninių apsaugos priemonių naudojimą ir savalaikį pirmosios pagalbos teikimą.
- Vykdyti nuoseklias prevencines programas, informuojančias darbuotojus apie darbo vietos pavojus, nelaimingų atsitikimų priežastis ir jų prevencijos būdus, pasitelkiant įmonių saugos specialistus, profesines sąjungas, visuomenės sveikatos biurą ir kitus viešus informacijos kanalus. Skatinti informacijos sklaidą per seminarus, interaktyvias pratybas, plakatus ir skaitmenines priemones, kad ji būtų lengvai pasiekama visoms darbuotojų grupėms.
- Skatinti darbdavius ir įstaigų vadovus griežčiau laikytis darbo saugos procedūrų, nustatant aiškias taisykles dėl pavojingų darbo veiklų vykdymo, tinkamų apsaugos priemonių naudojimo ir saugių darbo metodų taikymo. Užtikrinti, kad darbuotojai žinotų savo teises ir pareigas bei laikytųsi saugos standartų, taip mažinant sunkių ir mirtinų traumų riziką.
- Intensyviau bendradarbiauti su įmonėmis ir įstaigomis, vykdam darbuotojų traumų stebėseną, ankstyvą incidentų analizę ir greitą reagavimą į pavojingų situacijų grėsmę, ypač didelės rizikos sektoriuose ir amžiaus grupėse.

5.3. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų

Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų – tai rodiklis, parodantis, kiek žmonių per tam tikrą laikotarpį miršta dėl širdies ir kraujagyslių sistemos sutrikimų, tokių kaip išeminė širdies liga, insultas ar kitos kraujotakos sistemos patologijos. Šis rodiklis atspindi bendrą šalies gyventojų sveikatos būklę, gyvenimo būdo įpročius, sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir jų kokybę. Aukštesnis rodiklio lygis signalizuoja didesnę lėtinių neinfekcinių ligų našta, didelę riziką visuomenės sveikatai ir būtinybę stiprinti prevencines priemones – skatinti sveiką gyvenseną, ankstyvą diagnostiką bei efektyvų gydymą.

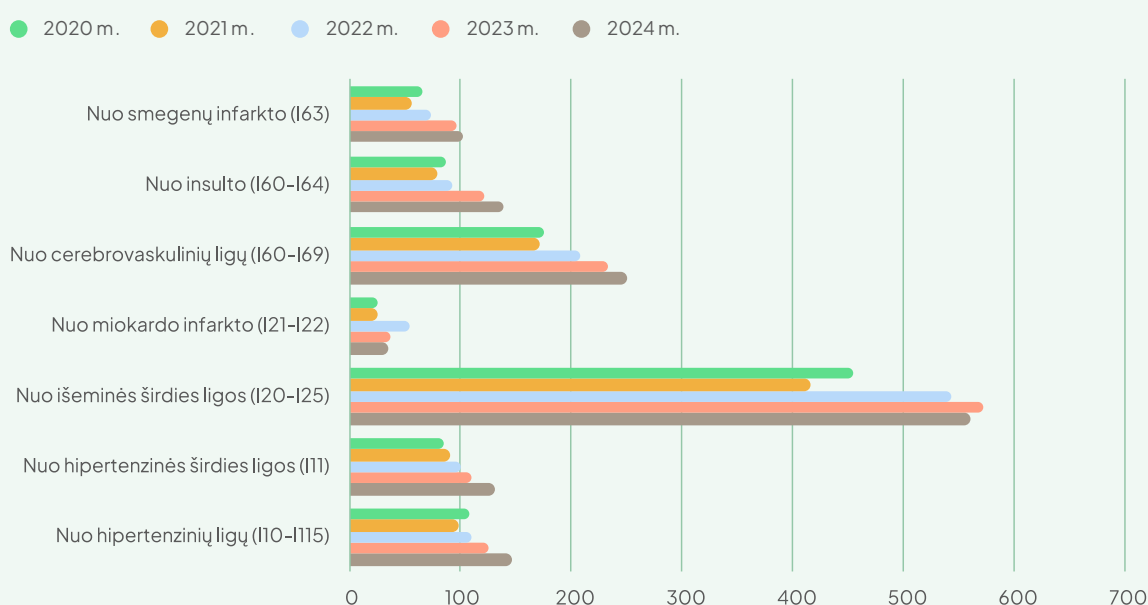
2020–2024 m. Vilniaus rajono gyventojų mirtingumas dėl kraujotakos sistemos ligų (I00–I99) viršija Lietuvos vidurkį (18 pav.). Nors nuo 2020 m. iki 2023 m. šis rodiklis mažėjo, tačiau 2024 m., lyginant su 2023 m., mirtingumas dėl kraujotakos sistemos ligų Vilniaus rajone padidėjo 1,05 karto.

18 pav. Standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00–I99) Vilniaus r. ir Lietuvoje 2020–2024 m. (100 000 gyv.)



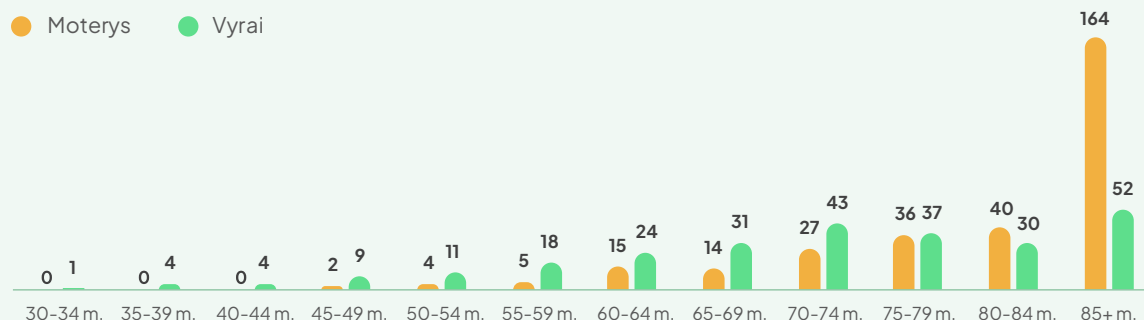
2020–2024 m. Vilniaus rajono gyventojų dažniausios mirties priežastys susijusios su kraujotakos sistemos ligomis buvo išeminės širdies ligos (19 pav.).

19 pav. Standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų Vilniaus r. 2020–2024 m. (100 000 gyv.)



2024 m. nuo kraujotakos sistemos ligų mirė 571 Vilniaus rajono gyventojas, o daugiausiai gyventojų mirė 85+ amžiaus grupėje. Nuo kraujotakos sistemos ligų mirė daugiau vyrų nei moterų 30–74 metų amžiaus grupėje, o moterų daugiau nei vyrų mirė 80+ amžiaus grupėje (20 pav.).

20 pav. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00–I99) Vilniaus rajone pagal amžiaus grupes ir lytį 2024 m. (absoliutus atvejų skaičius)



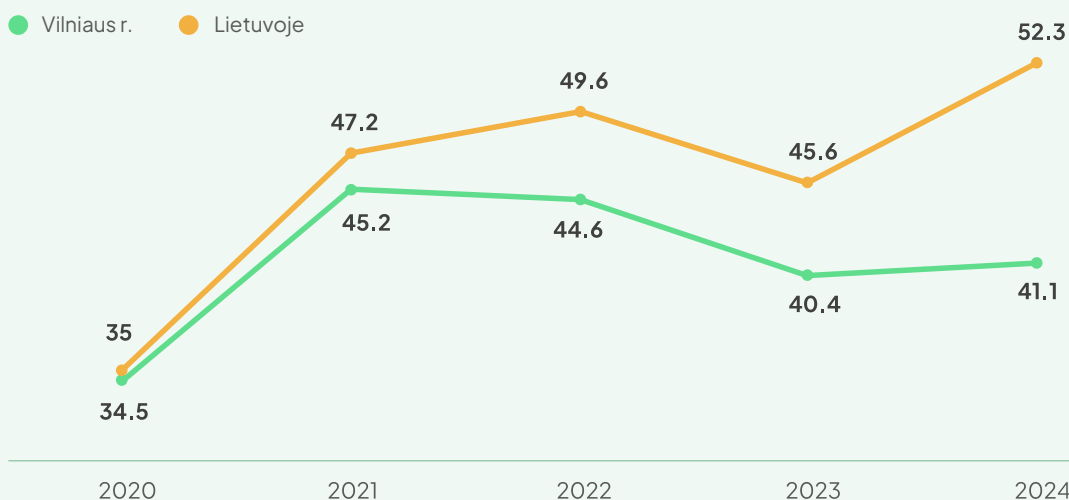
Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų tiek Vilniaus rajone, tiek Lietuvoje mažėjo 2020–2024 m. laikotarpiu, o tuo pačiu metu širdies ir kraujagyslių (ŠKL) prevencinėje programoje dalyvavusių asmenų dalis išliko panaši arba didėjo, ypač 2021–2024 m. Lietuvoje.

Didėjantis dalyvavimas prevencinėje programoje yra svarbus veiksnys, galintis prisidėti prie mirtingumo mažėjimo, nes programa skirta ankstyvam rizikos nustatymui ir ligų prevencijai. Nors tiesioginio priežastinio ryšio iš vien šių duomenų nustatyti negalima, tarp tendencijų matomas teigiamas ryšys:

- kai dalyvavimas programoje didėja arba išlieka aukštas, mirtingumas mažėja;
- kai dalyvavimas sumažėja (pvz., Vilniaus rajone 2023 m.), mirtingumas taip pat gali svyruoti (2024 m. Vilniaus rajone mirtingumas šiek tiek ūgteli).

2020–2024 m. tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi ŠKL prevencinėje programoje Vilniaus rajone, buvo mažesnė nei Lietuvos vidurkis. Tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi ŠKL prevencinėje programoje 2024 m., Vilniaus rajone buvo 1,27 karto mažesnė nei Lietuvos vidurkis (21 pav.).

21 pav. Tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi širdies ir kraujagyslių ligų programoje Vilniaus r. ir Lietuvoje 2020–2024 m. (proc.)



Išvados:

- 2024 m., lyginant su 2023 m., mirtingumas dėl kraujotakos sistemos ligų Vilniaus rajone padidėjo 1,05 karto.
- 2024 m. Vilniaus rajono gyventojų dažniausia mirties priežastis susijusi su kraujotakos sistemos ligomis buvo išeminės širdies ligos.
- 2024 m. nuo kraujotakos sistemos ligų mirė 571 Vilniaus rajono gyventojas, o daugiausiai gyventojų mirė 85+ amžiaus grupėje.
- Tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi ŠKL prevencinėje programoje 2024 m., Vilniaus rajone buvo 1,27 karto mažesnė nei Lietuvos vidurkis.

Rekomendacijos:

- Organizuoti tikslinius sveikatos raštingumo mokymus apie kraujotakos sistemos ligų (ypač išeminės širdies ligos) rizikos veiksnius, ankstyvuosius simptomus ir pagalbos sau suteikimo principus, orientuojantis į vyresnio amžiaus asmenis (ypač 85+ grupę) ir jų šeimos narius/ globėjus.
- Vykdyti aktyvias, nuoseklias ir asmenines informacines kampanijas, skirtas padidinti dalyvavimą ŠKL prevencinėje programoje. Pasitelkti visuomenės sveikatos biurą ir pirminės sveikatos priežiūros centrus (PSPC), kad būtų užtikrintas tiesioginis tikslinės grupės kvietimas (paštu/telefonu), pateikiant aiškią informaciją apie patikros naudą, vietą ir laiką, taip pat siūlant pagalbą transportuojant atokiau gyvenančius asmenis.
- Kurti ir palaikyti fizinio aktyvumo infrastruktūrą bei programas, pritaikytas vyresnio amžiaus gyventojams, siekiant kontroliuoti kraujotakos sistemos ligų rizikos veiksnius. Nustatyti aiškias taisykles dėl viešųjų erdvių ir takų priežiūros, užtikrinti galimybę saugiai mankštintis ištiesus metus, organizuojant reguliarias bendruomenines mankštas ir pasi-vaikščiojimus, ypač tose seniūnijose, kur gyvena didžiausia 85+ amžiaus grupės dalis.

1 priedas

„Šviesoforas“ – Vilniaus rajono savivaldybės 2024 m. stebėsenos rodiklių analizė. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu, 60 Lietuvos savivaldybių pagal rodiklių reikšmes suskirstomos į 3 grupes:

12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją šalyje, priskiriamos savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei ir žymimos **žalia spalva**;

12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją šalyje, priskiriamos savivaldybių su prasčiausiais rodikliais grupei ir žymimos **raudona spalva**;

likusių 36 savivaldybių rodiklių reikšmės žymimos **geltona spalva** – šių savivaldybių rodikliai vertinami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį.

Tolesnėje lentelėje pateikiama Vilniaus rajono savivaldybės rodiklių analizė „šviesoforo“ principu – rodiklių pokytis, palyginti su ankstesniais metais, ir santykis su Lietuvos vidurkiu.

Rodiklio pavadinimas		Vilniaus r. sav. rodiklis 2024 m. (palyginti su 2023 m.)	Santykis: Vilniaus r. sav. ir Lietuva 2024 m.	Lietuvos rodiklis 2024 m.	Blogiausia rodiklio reikšmė tarp 60 sav. 2024 m.	Geriausia rodiklio reikšmė tarp 60 sav. 2024 m.
Strateginis tikslas						
1.	Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)	↓ 75.8 (76.3)	0.98	77.6	72.1	84.9
2.	Išvengiamas mirtingumas, proc. – pagal jungtinį EBPO ir Eurostato sąrašą	↓ 77.6 (78.5)	1.03	75.7	86.4	65.8
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį						
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą						
3.	Savižudybių sk. (X60–X84) 100 000 gyv.	↓ 11.2 (17.2)	0.57	19.6	67.1	0.0
	SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60–X84) 100 000 gyv.	↓ 13.6 (17.5)	0.72	18.8	57.8	0.0
3.1.	Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų	↑ 54.9 (52.6)	1.25	43.9	138.9	0.0
4.	Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl.	↑ 40.4 (38.5)	0.76	52.9	190.4	25.5

Rodiklio pavadinimas		Vilniaus r. sav. rodiklis 2024 m. (palyginti su 2023 m.)	Santykis: Vilniaus r. sav. ir Lietuva 2024 m.	Lietuvos rodiklis 2024 m.	Blogiausia rodiklio reikšmė tarp 60 sav. 2024 m.	Geriausia rodiklio reikšmė tarp 60 sav. 2024 m.
5.	Socialinės rizikos šeimų skaičius 1 000 gyventojų	↓ 5.12 (5.40)	Nd*	Nd*	Nd*	Nd*
6.	Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %	↑ 1.7 (1.6)	0.94	1.8	3.9	0.2
7.	Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.	↓ 23.9 (29.0)	14.06	1.7	-55.8	43.6

1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu

8.	Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00–Y98) 100 000	↑ 81.9 (81.2)	1.03	79.5	248.1	28.2
	SMR nuo išorinių priežasčių (V00–Y98) 100 000 gyv.	↓ 85.8 (88.1)	1.13	75.7	205.7	20.3
9.	Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.	↓ 221.6 (242.9)	0.65	338.9	624.3	204.4
10.	Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.	↓ 19.7 (24.7)	0.89	22.2	76.0	1.5
11.	Serg. tuberkulioze (A15–A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↑ 25.1 (20.1)	1.29	19.4	63.7	0.0
	Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15–A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↑ 31.6 (22.0)	1.40	22.5	70.4	0.0

2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką

2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą

12.	Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.	↑ 1.6 (0.3)	1.78	0.9	4.2	0.0
13.	Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.	↓ 105.2 (118.8)	0.77	136.0	228.7	61.3
14.	Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.	↑ 78.1 (68.9)	1.20	64.9	108.5	50.6

Rodiklio pavadinimas		Vilniaus r. sav. rodiklis 2024 m. (palyginti su 2023 m.)	Santykis: Vilniaus r. sav. ir Lietuva 2024 m.	Lietuvos rodiklis 2024 m.	Blogiausia rodiklio reikšmė tarp 60 sav. 2024 m.	Geriausia rodiklio reikšmė tarp 60 sav. 2024 m.
15.	Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00–A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duom.)	↑ 135.4 (50.3)	0.89	152.7	263.3	0.9
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį						
16.	Mirt. nuo paskendimo (W65–W74) 100 000 gyv.	↑ 8.4 (2.9)	1.91	4.4	26.5	0.0
	SMR nuo paskendimo (W65–W74) 100 000 gyv.	↑ 8.5 (2.6)	2.02	4.2	23.8	0.0
17.	Mirt. nuo nukritimo (W00–W19) 100 000 gyv.	↓ 5.6 (7.6)	0.39	14.3	62.1	0.0
	SMR nuo nukritimo (W00–W19) 100 000 gyv.	↓ 7.0 (10.3)	0.51	13.6	63.5	0.0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių						
18.	Mirt. transporto įvykiuose (V00–V99) 100 000 gyv.	↑ 6.5 (3.8)	1.30	5.0	28.5	0.0
	SMR transporto įvykiuose (V00–V99) 100 000 gyv.	↑ 6.5 (4.2)	1.35	4.8	29.8	0.0
19.	Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00–V09) 100 000 gyv.	↑ 3.7 (0.0)	2.64	1.4	14.7	0.0
	Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00–V09) 100 000 gyv.	↑ 3.4 (0.0)	2.62	1.3	12.7	0.0
20.	Traumų dėl transporto įvykių (V00–V99) sk. 10 000 gyv.	↓ 4.3 (4.4)	0.76	5.8	10.2	0.0
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą						
21.	Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	↑ 388.0 (376.0)	0.52	744.0	38512.0	16.0
22.	Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams (proc.)	↑ 39.0 (38.7)	Nd*	Nd*	Nd*	Nd*

Rodiklio pavadinimas		Vilniaus r. sav. rodiklis 2024 m. (palyginti su 2023 m.)	Santykis: Vilniaus r. sav. ir Lietuva 2024 m.	Lietuvos rodiklis 2024 m.	Blogiausia rodiklio reikšmė tarp 60 sav. 2024 m.	Geriausia rodiklio reikšmė tarp 60 sav. 2024 m.
23.	Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams (proc.)	↑ 36.0 (31.4)	Nd*	Nd*	Nd*	Nd*

3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą

3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą

	Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↓ 1.9 (3.8)	0.58	3.3	20.5	0.0
	SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↓ 1.6 (3.9)	0.48	3.3	26.0	0.0
	Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑ 27.9 (21.0)	1.19	23.4	94.4	0.0
	SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑ 27.3 (20.2)	1.23	22.2	88.5	0.0
	Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai	↑ 1395.6 (245.7)	6.56	212.8	57.2	1395.6
	Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai	↑ 1194.1 (182.0)	6.91	172.7	39.3	1194.1
	Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.	↓ 29.8 (33.4)	0.40	82.5	417.9	0.0

3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius

29.	Kūdikių, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	↑ 18.7 (14.8)	0.90	37.8	6.6	62.1
-----	---	---------------	------	------	-----	------

4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius

4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais

30.	Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.	↓ 13.8 (14.8)	0.67	20.6	40.8	9.7
31.	IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.	↓ 1.7 (1.9)	0.89	1.9	3.4	0.6

4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą

32.	Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk.	↑ 1.6 (1.5)	0.94	1.7	1.1	6.0
-----	---	-------------	------	-----	-----	-----

Rodiklio pavadinimas		Vilniaus r. sav. rodiklis 2024 m. (palyginti su 2023 m.)	Santykis: Vilniaus r. sav. ir Lietuva 2024 m.	Lietuvos rodiklis 2024 m.	Blogiausia rodiklio reikšmė tarp 60 sav. 2024 m.	Geriausia rodiklio reikšmė tarp 60 sav. 2024 m.
33.	Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv.	↓ 5.8 (6.3)	0.88	7.2	2.5	13.8
34.	Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.	↓ 7.6 (7.7)	0.80	9.5	2.4	11.9
35.	Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15–A19) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓ 5.6 (8.6)	1.51	3.7	23.1	0.0
	Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15–A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓ 3.7 (6.7)	1.42	2.6	23.1	0.0
36.	Serg. ŽIV ir LPL (B20–B24, Z21, A50–A54, A56) 10 000 gyv. (NVSC duomenys)	↑ 1.2 (0.7)	0.43	2.8	5.4	0.0

4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą

37.	Kūdikų mirtingumas 1000 gyvų gimusių	↑ 3.8 (1.2)	1.31	2.9	28.2	0.0
38.	2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, %	↓ 86.5 (89.4)	1.01	85.7	66.7	100.0
39.	1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės), %	↓ 88.7 (89.6)	1.00	88.4	57.1	100.0
40.	Vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %	↑ 13.7 (12.9)	1.28	10.7	1.3	36.5
41.	Vaikų (7–17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	↑ 20.6 (20.5)	0.86	23.9	5.6	31.0
42.	Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15–17 m. moterų	↓ 0.5 (1.7)	0.33	1.5	20.5	0.0

Rodiklio pavadinimas	Vilniaus r. sav. rodiklis 2024 m. (palyginti su 2023 m.)	Santykis: Vilniaus r. sav. ir Lietuva 2024 m.	Lietuvos rodiklis 2024 m.	Blogiausia rodiklio reikšmė tarp 60 sav. 2024 m.	Geriausia rodiklio reikšmė tarp 60 sav. 2024 m.	
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę						
43.	Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00–I99) 100 000 gyv.	↑ 531.3 (509.3)	0.81	658.7	1225.8	449.1
	SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00–I99) 100 000 gyv.	↑ 780.9 (743.0)	1.23	636.0	979.6	412.1
44.	Mirt. nuo piktybinių navikų (C00–C96) 100 000 gyv.	↑ 241.9 (235.0)	0.87	278.8	450.8	146.5
	SMR nuo piktybinių navikų (C00–C96) 100 000 gyv.	↑ 295.1 (291.6)	1.13	260.7	356.8	92.1
45.	Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60–I69) 100 000 gyv.	↑ 124.7 (118.5)	0.86	144.5	415.2	73.3
	SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60–I69) 100 000 gyv.	↑ 175.9 (171.6)	1.26	139.2	340.0	65.5
46.	Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	↓ 63.3 (65.4)	0.95	66.6	106.3	22.0
47.	Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje	↑ 55.0 (52.3)	0.90	61.2	27.4	77.6
48.	Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	↑ 59.3 (57.1)	0.80	73.9	39.2	91.0
49.	Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje	↑ 52.3 (49.6)	0.90	58.0	30.6	70.4
50.	Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje	↑ 41.1 (40.4)	0.79	52.3	25.4	73.0